

УДК 378.147:02](477)

Лілія Прокопенко,
кандидат історичних наук,
доцент кафедри бібліотекознавства та інформології
Київського університету імені Бориса Грінченка

Особливості викладання дисципліни "Теорія документно-інформаційних потоків" для підготовки магістрів

Розглянуто особливості викладання дисципліни "Теорія документно-інформаційних потоків" для магістрів за спеціальністю 029 "Інформаційна, бібліотечна та архівна справа". Визначено фахові програмні компетентності та результати навчання студентів, які забезпечує дисципліна. Охарактеризовано мету, завдання, структуру, основні види роботи, методичне забезпечення курсу, систему контролю та оцінювання програмних результатів навчання. Окреслено можливості опанування дисципліни у системі е-навчання Київського університету імені Бориса Грінченка завдяки застосуванню технологій дистанційного навчання.

Ключові слова: спеціальність 029 "Інформаційна, бібліотечна та архівна справа", теорія документно-інформаційних потоків, вища інформаційна, бібліотечна та архівна освіта, підготовка магістрів, Київський університет імені Бориса Грінченка.

Започаткування в Україні нової спеціальності 029 "Інформаційна, бібліотечна та архівна справа" у межах галузі знань 02 "Культура і мистецтво" зумовлює розробку і реалізацію якісно нової системи підготовки фахівців, важливим чинником якої є компетентнісний підхід як ознака інтеграції до європейського освітнього простору [7]. У цьому контексті набуває актуальності розроблення і затвердження різнорівневих державних і галузевих освітніх стандартів, згідно з якими визначається зміст навчальних програм і планів для повного циклу вищої освіти всіх освітніх рівнів. Нагальним завданням розбудови нової спеціальності є її розробка її навчально-методичного супроводу, зокрема навчальних програм із дисциплін, які забезпечують професійні компетентності.

Питання підготовки фахівців для галузей, які тепер представляють нову спеціальність, останніми роками перебувають у зоні особливої уваги вітчизняних науковців і викладачів вищих навчальних закладів. До проблем вищої фахової освіти звертаються Н. Бачинська [1], В. Бездрабко, В. Загуменна [3], В. Ільганаєва, І. Коханова [4], Т. Новальська, Г. Папакін [5], Л. Прокопенко [8; 9], А. Соляник [11], І. Тимошенко [3], Л. Філіпова, Г. Шемаєва [14] та ін. У ситуації активного наукового пошуку актуальним є узгодження освітніх програм підготовки спеціалістів різних освітніх рівнів і обмін досвідом викладання окремих дисциплін.

Мета статті — ознайомити фахівців із практикою викладання дисципліни "Теорія документно-інформаційних потоків" майбутнім магістрам за спеціальністю 029 "Інформаційна, бібліотечна та архівна справа" у Київському університеті імені Бориса Грінченка.

Курс "Теорія документно-інформаційних потоків" є невід'ємною складовою підготовки фахівців за новою спеціальністю. Програму навчальної дисципліни складено відповідно до освітньо-професійної програми підготовки магістрів за вказаною спеціальністю, затвердженої рішенням Вченої ради Київського університету імені Бориса Грінченка (протокол № 4 від 28 квітня 2016 р.) [10].

Мета дисципліни — отримати теоретичні знання про сутність, функції, ознаки, властивості, параметри, особливості структури, закономірності функціонування документно-інформаційних потоків і масивів, історичні аспекти та методологічні засади їхнього вивчення, набути практичних вмій і навичок, що потрібні для роботи в документно-інформаційних системах [10, с. 4].

Виходячи із окресленої мети, **завдання дисципліни** сформульовано так:

— отримати теоретичні знання про систему документно-інформаційних потоків і масивів як об'єкт науково-практичного дослідження;

— окреслити сфери застосування їхніх основних ознак, властивостей і параметрів для забезпечення виконання основних функцій в інформаційній діяльності;

— вивчити конкретні документні системи, в яких формуються документно-інформаційні потоки і масиви, для опанування засад їхнього збереження та суспільного використання;

— розкрити зміст основних етапів формування документно-інформаційних потоків і масивів як цілісного явища з власними закономірностями функціонування у структурі життєдіяльності документа;

— вивчити документно-інформаційні ресурси як базу для дослідження документно-інформаційних потоків і масивів з метою задоволення потреб споживачів інформації;

— виявити прикладне значення документно-інформаційних потоків і масивів;

— опанувати методологію і сформувати практичні навички в дослідженні документно-інформаційних потоків і масивів;

— вивчити основні загальні та специфічні закономірності функціонування документно-інформаційних потоків і масивів;

— забезпечити теоретико-методологічні знання та практичні навички для опанування наступних за структурно-логічною схемою навчального плану дисциплін, які формують фахові компетентності, зокрема дисциплін спеціалізації "Наукометрія і бібліометрія" [10, с. 4].

Дисципліна спрямована на формування таких фахових (спеціальних) програмних компетентностей освітньо-професійної програми підготовки магістрів за спеціальністю 029 "Інформаційна, бібліотечна та архівна справа":

— застосовувати знання у практичних ситуаціях;

— використовувати у практичній діяльності інформаційні та комунікаційні технології;

— генерувати нові ідеї (креативність);

— працювати в команді;

— демонструвати навички міжособистісної взаємодії;

— здійснювати пошук, опрацювання та аналіз інформації з різних джерел [10, с. 4].

Дисципліна спрямована на формування таких фахових (професійних) програмних компетентностей освітньо-професійної програми підготовки магістрів за спеціальністю:

— *інформаційна* — здатність до збору, опрацювання, збереження, продукування, передачі професійно важливої інформації з урахуванням соціокультурного контексту; вміння виокремлювати суспільно значущу інформацію із загального потоку;

— *технологічна* — використання інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) в інформаційно-бібліотечній діяльності; розвиток систем корпоративних комунікацій в інформаційній сфері; здатність до проведення системного аналізу виробничо-технологічної діяльності в інформаційній сфері;

— *управлінська* — здатність до управління об'єктами інформаційної діяльності; готовність до стратегічного управління розвитком кадрових, фінансових, матеріально-технічних та інформаційних ресурсів; здатність до проведення економічного аналізу і оцінки ефективності та якості інформаційної діяльності [10, с. 4—5].

Опанування студентами дисципліни "Теорія документно-інформаційних потоків" дає змогу отримати такі програмні результати освітньо-професійної програми підготовки магістрів за спеціальністю 029 "Інформаційна, бібліотечна та архівна справа":

— вміння використовувати концептуальні знання, набуті у процесі навчання, на рівні новітніх до-

сягнень для розв'язання складних проблем і вирішення практичних завдань у сфері інформаційної діяльності, бібліотечної та архівної справи;

— здатність використовувати знання з теорії та практики інформаційних комунікацій, новітніх медіа-комунікативних технологій, сучасних технологій формування і використання документно-інформаційних потоків різного типу у сфері інформаційної діяльності, бібліотечної й архівної справи;

— уміння здійснювати пошук, опрацювання та аналіз інформації з різних джерел;

— здатність формулювати завдання; для його вирішення використовувати потрібну інформацію та методологію з метою досягнення обґрунтованих висновків;

— здатність продемонструвати знання з теорії інформації та комунікації;

— уміння формувати та досліджувати документно-інформаційні потоки в сучасному соціально-культурному просторі;

— здатність аналізувати документно-інформаційні ресурси у структурі світового ринку інформаційних продуктів і послуг;

— здатність використовувати документно-інформаційні ресурси в організації науково-дослідної діяльності;

— уміння застосовувати у професійній діяльності новітні інформаційні технології, потрібні для дослідження соціуму та системи наукових комунікацій;

— здатність до застосування законів управлінської діяльності для розвитку ресурсів інформаційної діяльності;

— практичні вміння проведення аналізу й оцінювання ефективності та якості інформаційної діяльності [10, с. 5].

У межах освітньо-професійної програми підготовки магістрів за спеціальністю 029 "Інформаційна, бібліотечна та архівна справа" у Київському університеті імені Бориса Грінченка дисципліна, спираючись на програмні результати навчання, отримані студентами на бакалавріаті у межах дисципліни "Документознавство", інтегрується з такими курсами, як "Наукові комунікації", "Інформаційно-аналітична діяльність", "Теоретико-методологічні засади бібліотекознавства, архівознавства та інформаційної діяльності" й іншими.

Дисципліна загальним обсягом 6 кредитів — 180 годин, у тому числі: 20 годин лекційних, 20 годин семінарських занять, 10 годин — модульні контрольні роботи, 100 годин — самостійна робота, вивчається на I курсі магістратури, розрахована на один семестр і завершується іспитом.

У структурі програми навчальної дисципліни "Теорія документно-інформаційних потоків" виокремлюють п'ять змістових модулів:

Модуль 1. Документно-інформаційні потоки і масиви.

Модуль 2. Структурування документно-інформаційних потоків і масивів.

Модуль 3. Історичні та методологічні засади вивчення документно-інформаційних потоків і масивів.

Модуль 4. Загальні закономірності функціонування документно-інформаційних потоків і масивів.

Модуль 5. Специфічні закономірності функціонування документно-інформаційних потоків і масивів.

Основними організаційними формами освітнього процесу з дисципліни "Теорія документно-інформаційних потоків" є лекції, семінарські заняття, самостійна робота студентів, заходи з контролю їхніх знань.

Для активізації освітнього процесу при викладенні змісту дисципліни використовують різноманітні методи навчання, а саме:

— методи стимулювання та мотивації навчально-пізнавальної діяльності;

— методи організації й здійснення навчально-пізнавальної діяльності;

— методи навчання за джерелом знань (словесні, наочні, практичні).

Теоретичні питання дисципліни розглядаються на *лекціях*. Під час таких форм роботи, як проблемні лекції, що спрямовані на розвиток логічного мислення студентів, ознайомлення з темою відбувається через акцентування викладачем уваги студентів на проблемних питаннях, концентрації на матеріалі, що не знайшов відображення у підручниках і навчальних посібниках.

Поглибленню теоретичних знань із дисципліни сприяють *семінарські заняття*. Семінар, як одна із форм навчальних аудиторних занять, спрямований на поглиблене вивчення програмного матеріалу та контроль рівня його засвоєння через безпосередню співпрацю студентів та викладача у процесі обговорення навчального матеріалу. Вивчення дисципліни "Теорія документно-інформаційних потоків" передбачає проведення як науково-практичних, так і проектно-аналітичних семінарів.

Одним з основних засобів оволодіння навчальним матеріалом у час, вільний від аудиторних навчальних занять, є *самостійна робота*. Впровадження в програму різноманітних форм самостійної роботи сприяє модернізації освітнього процесу завдяки подоланню розбіжностей між трансляцією знань та їх засвоєнням у взаємозв'язку теорії та практики. Головною метою самостійної роботи є закріплення, розширення й поглиблення набутих у процесі аудиторної роботи компетентностей, а також самостійне вивчення та засвоєння нового матеріалу під керівництвом викладача, але без його безпосередньої участі, для досягнення програмних результатів навчання.

Самостійна робота студентів за змістом і обсягом відповідає модульній структурі курсу "Теорія документно-інформаційних потоків" та охоплює як традиційні, так і новітні форми:

— вивчення теоретичних, методологічних і науково-практичних тем лекційного матеріалу;

— опрацювання рекомендованої навчальної, наукової, довідкової літератури;

— самоконтроль рівня засвоєння програмного матеріалу;

— підготовка презентацій для демонстрації результатів роботи щодо виконання наукових повідомлень, інформаційних довідок;

— виконання дослідницьких завдань для опанування засад структурування документно-інформаційних потоків і масивів, методології їхнього дослідження та вивчення загальних і специфічних закономірностей їх функціонування.

Самостійна робота, яка згідно з навчальним планом становить 56% годин курсу "Теорія документно-інформаційних потоків", потребує від викладача особливої уваги щодо її методичного забезпечення, а саме навчальних, навчально-методичних матеріалів, призначення яких — забезпечити студента інформацією для повноцінного опанування навчальної дисципліни через її опрацювання, критичний розбір та осмислення [2, с. 31; 4, с. 19]. Для контролю над виконанням завдань самостійної роботи встановлені чіткі заходи та їхні терміни.

Створення об'єктивної системи контролю отриманих програмних результатів навчання, сформованості професійної та комунікаційної компетентності майбутніх фахівців є одним із найважливіших кроків до реалізації Болонської конвенції.

Навчальні досягнення студентів із дисципліни "Теорія документно-інформаційних потоків" оцінюються за модульно-рейтинговою системою, в основу якої покладено принцип покрокової звітності, обов'язковості модульного контролю, накопичувальної системи оцінювання рівня отриманих програмних результатів навчання; розширення кількості підсумкових балів до 100.

Перевірка й оцінювання знань студентів здійснюється за допомогою методів контролю та самоконтролю за ефективністю навчально-пізнавальної діяльності (методи усного, письмового контролю та методи самоконтролю).

Об'єктами контролю є систематичність, активність і результативність роботи студента впродовж семестру над вивченням програмного матеріалу дисципліни як у межах аудиторних занять, так і виконання завдань для самостійного опрацювання.

Поточний контроль здійснюється під час проведення семінарських занять, він має на меті перевірку рівня підготовленості студента до виконання конкретної роботи. Оцінювання самостійної роботи й активності на семінарських заняттях здійснюється за такими критеріями:

— розуміння, ступінь засвоєння теорії та методології проблем, що розглядаються;

— ступінь засвоєння фактичного матеріалу, який вивчається;

— ознайомлення з базовою та допоміжною рекомендованою літературою;

— уміння поєднати теорію з практикою при розгляді конкретних ситуацій, розв'язанні завдань, винесених для самостійного опрацювання, і завдань, винесених на розгляд в аудиторії;

— логіка, структура, стиль викладу матеріалу в письмових роботах і під час виступів в аудиторії, уміння обґрунтовувати власну позицію, здійснювати узагальнення інформації та робити висновки.

Кількість балів за роботу з лекційним теоретичним матеріалом, на семінарських заняттях, під час

виконання самостійної роботи залежить від дотримання таких вимог: вчасність виконання завдань, повний обсяг та якість їх виконання, самостійність і творчий підхід у виконанні робіт, ініціативність у навчальній діяльності.

Модульний контроль програмних результатів навчання студентів здійснюється після завершення вивчення матеріалу модуля і містить підсумок усіх форм поточного контролю (бали за поточну роботу студента на лекційних і семінарських заняттях, виконання самостійної роботи) та виконання модульної контрольної роботи.

Модульні контрольні роботи проводяться у формі тестування. Тестова форма контролю має низку переваг, а саме:

- дає змогу охопити контролем великий обсяг навчального матеріалу, як теоретичний, так і практичний складники курсу;

- заощадує час викладача порівняно з традиційним опитуванням;

- розширює можливості індивідуального підходу до кожного студента;

- створює для студента психологічний комфорт і надає впевненості щодо об'єктивності оцінювання, стимулюючи особисту ініціативу й зацікавленість у результатах навчання [13, с. 8—9, 29].

Тестові завдання модульних контрольних робіт охоплюють усі теми, які вивчаються в межах окремих модулів. Формат тестових завдань передбачає завдання закритої форми із запропонованими відповідями (альтернативні; на відновлення відповідності частин; на порівняння та протиставлення; на визначення причинної залежності; на відтворення правильної послідовності; з множинними відповідями "правильно — неправильно").

Підсумковий контроль і оцінювання рівня отриманих програмних результатів навчання з дисципліни "Теорія документно-інформаційних потоків" здійснюється на іспиті після завершення курсу.

Отже, система кількісної оцінки компонентів програми курсу в кредитах базується на повному навчальному навантаженні студента, необхідному для досягнення декларованих цілей і результатів відповідного компонента програми.

Методичне забезпечення курсу охоплює робочу навчальну програму, опорні конспекти лекцій, засоби підсумкового контролю.

Студентам надається *список рекомендованої до вивчення літератури* (законодавчі та нормативно-правові документи, базова та допоміжна література) й перелік інформаційних ресурсів мережі Інтернет для опрацювання. Наразі при опануванні курсу студенти, на жаль, послуговуються небагатьма навчальними посібниками, виданими українською мовою. Підготовка і видання сучасних підручників і навчальних посібників із цієї дисципліни, як і з багатьох інших курсів, які викладають студентам спеціальності 029 "Інформаційна, бібліотечна та архівна справа" на різних освітніх рівнях, є нагальним завданням вітчизняної вищої школи.

Як базову літературу з дисципліни "Теорія документно-інформаційних потоків" студентам запропоновано такі навчальні посібники: *Гордукалова Г. Ф. Документальний потік соціальної тематики як об'єкт бібліографічної діяльності : учеб. пособ. / Г. Ф. Гордукалова ; ЛГИК им. Н. К. Крупской. — Ленинград, 1990. — 108 с.; Соляник А. А. Документні потоки та масиви : навч. посіб. для вищ. навч. закл. культури і мистец. / А. А. Соляник ; Харк. держ. акад. культури. — Харків : ХДАК, 2002. — 112 с.; Столяр Ю. Н. Документний ресурс : учеб. пособие для студ. вузов / Ю. Н. Столяр. — Москва : Либерия-Бибинформ, 2009. — 224 с.* Наведені посібники мають надати теоретичні знання, а отже розроблення змісту семінарських занять і завдань самостійної роботи студентів залежить від авторського бачення викладача.

Список рекомендованої допоміжної літератури вміщує навчальні, наукові, довідкові видання, а також значну кількість статей із фахових періодичних видань (переважно з таких: "Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія", "Вісник Книжкової палати", "Вісник Харківської державної академії культури", "Научная и техническая информация").

Особливістю отримання освіти у сучасному світі є можливість навчання на основі використання е-контенту та е-співпраці учасників освітнього процесу за посередництвом е-середовища університету.

Основними завданнями системи е-навчання Київського університету імені Бориса Грінченка та застосування технологій дистанційного навчання є:

- розширення можливостей доступу різних категорій учасників до якісного навчання за відповідними рівнями;

- забезпечення індивідуалізації навчального процесу відповідно до потреб, особливостей і можливостей студентів;

- підвищення якості та ефективності навчального процесу завдяки застосуванню інформаційно-комунікаційних та інноваційних освітніх технологій;

- забезпечення систематичного моніторингу якості освіти [6, с. 1—2].

Система е-навчання у Київському університеті імені Бориса Грінченка (<http://e-learning.kubg.edu.ua/>) організована на основі використання платформи LMS Moodle [12, с. 40]. Опанування дисципліни "Теорія документно-інформаційних потоків" також передбачає використання можливості навчання за *електронним навчальним курсом* (ЕНК).

ЕНК — комплекс навчально-методичних матеріалів та освітніх послуг, створених для організації індивідуального та групового навчання з використанням ІКТ і технологій дистанційного навчання під керівництвом викладача, що реалізуються за допомогою засобів і сервісів Веб 2.0 [12, с. 41].

ЕНК "Теорія документно-інформаційних потоків" розроблений згідно з вимогами і процедурами змістовно-наукової та структурно-функціональної експертизи, зафіксованими у "Положенні про ЕНК: порядок створення, сертифікації та використання у системі е-

навчання Київського університету імені Бориса Грінченка" [6]. Курс сертифікований комісією із сертифікації ЕНК у 2017 р. (наказ ректора Київського університету імені Бориса Грінченка "Про результати сертифікації електронних навчальних курсів" № 249 від 10.04.2017 р., сертифікат № 311).

Доступ до ресурсів освітнього порталу — персоналізований. Кожен викладач і студент мають доступ лише до тих ЕНК, на яких вони зареєстровані для участі в освітньому процесі. Реєстрація студентів на ЕНК здійснюється відповідно до навчального плану спеціальності та освітнього рівня. ЕНК "Теорія документно-інформаційних потоків" доступний для зареєстрованих користувачів за посиланням <http://e-learning.kubg.edu.ua/course/view.php?id=2755>.

Структура ЕНК "Теорія документно-інформаційних потоків" містить такі складові:

1. *Загальні відомості про курс* — робоча програма; тематичний план; критерії оцінювання; рекомендовані друковані та інтернет-джерела; глосарій; оголошення (новини); путівник по курсу, який складається із презентації та карти курсу; відомості про автора курсу.

2. *Навчально-методичні матеріали* — для кожного модуля розроблені:

— теоретичний матеріал (структуровані електронні навчальні матеріали лекцій, мультимедійні презентації лекцій, аудіо-, відео-, анімаційні навчальні ресурси тощо);

— семінарські заняття (зміст, методичні вказівки щодо їхнього виконання, список індивідуальних завдань, форма подання результатів виконання, терміни виконання, критерії оцінювання тощо);

— завдання для самостійної роботи студентів (додатковий теоретичний матеріал до самостійної роботи, завдання, методичні вказівки щодо їхнього виконання, форма і терміни подання результатів виконання, критерії оцінювання тощо);

— модульний контроль (контрольні запитання, завдання із критеріями оцінювання та формою подання результатів виконання, тести для самоконтролю і контролю тощо).

3. *Матеріали для проведення підсумкового оцінювання* — контрольні запитання, тест для самоконтролю, підсумковий тест для оцінювання студента з дисципліни, приклад екзаменаційного білета тощо.

Студенти зараховуються на сертифікований ЕНК, який використовується як додатковий ресурс для вивчення навчальної дисципліни, виконують усі завдання через систему електронного навчання з відображенням електронного журналу та використанням електронного деканату.

В умовах активного обговорення фахівцями потреби вдосконалення змістового наповнення номенклатури дисциплін, що викладаються студентам спеціальності 029 "Інформаційна, бібліотечна та архівна справа", основним завданням має стати створення оптимально збалансованого набору навчальних курсів, які здатні фахово підготувати випускника до виконання його службових обов'язків, де б йому не довелося розпочати трудову діяльність [5, с. 8].

Обговорення навчальних програм дисциплін освітніх програм підготовки фахівців за новою спеціальністю може стати ефективною формою співпраці викладачів вищої школи, що, з одного боку, сприятиме уточненню наповнення курсів, а з другого — розвитку спеціальності в Україні. Така взаємодія допоможе посилити значущість фахової підготовки, теоретичних знань, професійних навичок і ціннісних орієнтирів, що забезпечують фахову стабільність.

Список використаної літератури

1. *Бачинська Н.* Базові концепції модернізації вищої бібліотечної освіти в Україні / Н. Бачинська // Вісник Книжкової палати. — 2015. — № 3. — С. 32—35.
2. *Жорнова О.* Науково-методичне забезпечення навчального процесу у вищій школі: усталені нормативи та сучасні вимоги / О. Жорнова, О. Жорнова // Вісник Книжкової палати. — 2012. — № 2. — С. 29—32.
3. *Загуменна В.* Підготовка, перепідготовка та підвищення кваліфікації бібліотечно-інформаційних фахівців у НАКККіМ / В. Загуменна, І. Тимошенко // Вісник Книжкової палати. — 2015. — № 4. — С. 43—44.
4. *Коханова І.* Вузкі фахові дисципліни як запорука отримання якісної вищої бібліотечної освіти (досвід ХДАК) / І. Коханова // Вісник Книжкової палати. — 2013. — № 3. — С. 18—20.
5. *Папакін Г. В.* До проблеми змістового наповнення навчальної підготовки документознавців у Національній академії керівних кадрів культури і мистецтв / Г. В. Папакін // Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія. — 2013. — № 2. — С. 4—8.
6. *Положення про ЕНК: порядок створення, сертифікації та використання у системі е-навчання Київського університету імені Бориса Грінченка* : затв. Вченою радою Київ. ун-ту ім. Бориса Грінченка 22 жовт. 2015 р. // Київський університет імені Бориса Грінченка. — Електрон. дані. — Київ, 2005. — 2017. — 21 с. — Режим доступу: <http://kubg.edu.ua/2013-03-20-20-45-55/polozhennia-ta-nakazy.html>. — Назва з екрана.
7. *Про затвердження переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти* : постанова Кабінету Міністрів України від 29 квіт. 2015 р., № 266 // Офіційний вісник України. — 2015. — № 38. — С. 194, ст. 1147, код акту 76797/2015. — В ред. № 53-2017-п від 11.02.2017.
8. *Прокопенко Л. С.* Міжнародні бібліотечні організації і бібліотечно-інформаційна освіта: діяльність та здобутки / Л. С. Прокопенко // Інформаційна освіта та професійно-комунікативні технології XXI століття : зб. матеріалів VIII Міжнар. наук.-практ. конф., м. Одеса, 10—12 верес. 2015 р. / під заг. ред. В. Г. Спрінсяна. — Одеса, 2015. — С. 102—113.
9. *Прокопенко Л. С.* На шляху до рівноцінності, прозорості і визнання дипломів: ІФЛА і бібліотечно-інформаційна освіта / Л. С. Прокопенко // V Львівський бібліотечний форум "Бібліотек@ — відкритий світ" : зб. матеріалів / Укр. бібл. асоц.; редкол. : В. С. Пашкова, В. В. Загуменна, І. О. Шевченко, Я. С. Сошинська, О. В. Васильєв. — Електрон. вид. — Київ : УБА, 2014. — С. 55—57.
10. *Прокопенко Л. С.* Теорія документно-інформаційних потоків : робоча навч. програма для студентів спец. 029 "Інформ., бібл. та архів. справа" галузі знань 02 "Культура і мистецтво" / Л. С. Прокопенко ; М-во освіти і науки України, Київ. ун-т ім. Бориса Грінченка, каф. бібліотекознавства та інформології. — Київ, 2016. — 45 с.

11. Соляник А. Сучасні тренди модернізації вищої бібліотечно-інформаційної освіти України / А. Соляник // Вісник Книжкової палати. — 2017. — № 1. — С. 22—26.
12. Сошинська В. Є. Створення електронного навчально-наукового середовища у ВНЗ за напрямом підготовки "Книгознавство, бібліотекознавство і бібліографія" / В. Є. Сошинська // Бібліотека — територія єдності : зб. матеріалів Всеукр. наук.-практ. конф. / Укр. бібл. асоц. — Електрон. вид. — Київ, 2014. — С. 40—43.
13. Тестовий контроль знань студентів у системі Moodle : навч.-метод. посіб. / Д. М. Бодненко, Л. О. Варченко, О. Б. Жильцов ; за заг. ред. О. Б. Жильцова. — Київ : Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2012. — 112 с.
14. Шемаєва Г. В. Інноваційна модель бібліотечної освіти: перспективи реалізації / Г. В. Шемаєва // Вісник ХДАК. Спецвип. 40 : зб. наук. пр. — Харків : ХДАК, 2013. — С. 43—49.

Рассмотрены особенности преподавания дисциплины "Теория документно-информационных потоков" для магистров по специальности 029 "Информационное, библиотечное и архивное дело". Указаны профессиональные программные компетентности и результаты обучения студентов,

которые обеспечивает дисциплина. Охарактеризованы цель, задачи, структура, основные виды работы, методическое обеспечение курса, система контроля и оценивания программных результатов обучения студентов. Очерчены возможности освоения дисциплины в системе е-обучения Киевского университета имени Бориса Гринченко посредством применения технологий дистанционного обучения.

The paper considers the peculiarities of teaching the subject "Theory of documentary and information flows" for the masters by speciality 029 "Information, library and archival studies". Professional core competencies and the results of students studying ensuring by the course are indicated. The objective, tasks, structure, the main types of work, methodical maintenance of the subject, the system of control and estimation of core results of students studying are described. The paper also defines the opportunities of studying the subject at the Boris Grinchenko Kyiv University system of e-learning by using distance learning technologies.

Надійшла до редакції 11 травня 2017 року

УДК 001:311

Вікторія Копанєва,
кандидат історичних наук,
директор Наукової бібліотеки НАКККіМ

Становлення наукометрії як навчальної дисципліни

У статті констатовано підвищення інтересу з боку дослідників, владних структур і суспільства до наукометричної проблематики. Зауважено про брак навчальних матеріалів, орієнтованих на одержання базового рівня знань, умінь і навичок у цій сфері. Викладено основні положення робочої програми вступного курсу з наукометрії, в якому предствлено педагогічно адаптовану систему уявлень про її сутність, а також основні бібліометричні бази даних і наукометричні системи.

Ключові слова: наукометрія, навчальні курси, бібліометричні технології, аналітичні дослідження, наукове декларування.

Наукометрична діяльність має на меті надання суспільству цілісного уявлення про стан науки та її можливості для розв'язання економічних і соціальних завдань. Зазначимо, що українські вчені мають багаторічний досвід теоретичних і практичних напрацювань у цій сфері, однак стрижневе значення для подальшого розвитку окресленого напрямку мала фундаментальна монографія засновника Інституту досліджень науково-технічного потенціалу та історії науки НАН України Г. Добрава "Наука о науке: Введение в общее науковедение" [2], опублікована в 1966 році у Києві.

Сьогодні вчені зауважують про "другу хвилю" розвитку наукознавства. Зростає кількість публікацій з проблематики бібліометрії та наукометрії, спеціалісти опановують сучасну методологію оцінювання ефективності дослідницької діяльності, впроваджують іннова-

ційний інструментарій бібліометричного моніторингу інформаційних потоків [1; 3; 4; 7—9]. Підвищується інтерес до наукометричних досліджень і з боку владних структур, оскільки ця діяльність сприяє прискоренню переходу України до інноваційної моделі розвитку та налагодженню конструктивного діалогу між державою і науковим товариством.

На жаль, нині вітчизняні ВНЗ не здійснюють підготовку фахівців для проведення робіт у галузі бібліометрії та наукометрії. Бракує й педагогічних матеріалів, орієнтованих на одержання базового рівня знань, умінь і навичок у цій сфері. Поточна ситуація потребує розробки навчального курсу для ознайомлення магістрів, аспірантів і докторантів усіх спеціальностей з основами моніторингу наукових комунікацій та оцінювання результативності дослідницької діяльності.